

ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΜΕ ΕΝΑ ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΖΟΜΕΝΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

1. Ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα νέα βελτιωτικά στοιχεία στο σχέδιο Νόμου-Πλαισίου της Επιτροπής Πρυτάνεων και σε ποια σημεία έχετε αντιρρήσεις και γιατί;

Οι βασικότερες θεσμικές αλλαγές που προβλέπει το σχέδιο Νόμου-Πλαισίου είναι οι εξής: α) Κατάργηση του φεουδαρχικού θεσμού της έδρας που στην Ελλάδα έχει ιστορία όση και το πανεπιστήμιο και περιορισμός της απόλυτης κυριαρχίας του τακτικού καθηγητή, β) θέσπιση του συλλογικού οργάνου του τομέα με σχετικά ευρύ γνωστικό αντικείμενο, γ) συγκρότηση φορέα (όχι απόλυτα ενιαίου) πανεπιστημιακών δασκάλων με τρεις βαθμίδες (λέκτορες, επίκουροι καθηγητές, τακτικοί καθηγητές), δ) ισότιμη συμμετοχή (όχι σε όλα τα ζητήματα) του διδακτικού προσωπικού και των τριών βαθμίδων στη λήψη αποφάσεων, ε) αυτονομία των πανεπιστημιακών δασκάλων στη διεξαγωγή του διδακτικού και ερευνητικού έργου τους, ζ) συμμετοχή με ψήφο στη λήψη αποφάσεων των φοιτητών, παρασκευαστών και διοικητικού προσωπικού σε περιορισμένες αναλογίες σε σχέση με το διδακτικό προσωπικό, ή αντικειμενικότερες διαδικασίες επιλογής και ένταξης επιστημόνων στο φορέα πανεπιστημιακών δασκάλων και η) μεγαλύτερη εκπαιδευτική και οικονομική αυτοτέλεια των ΑΕΙ.

Οι παραπάνω θεσμικές αλλαγές εξυπηρετούν σε μεγάλο βαθμό τη γενικότερη εκσυγχρονιστική πολιτική του κράτους, που αποβλέπει στην αναδιοργάνωση της καπιταλιστικής παραγωγής και στο ξεπέρασμα της διαρθρωτικής της κρίσης. Όμως οι αλλαγές αυτές έχουν και ένα άλλο απο-

τέλεσμα, όσο ανεπιθύμητο κι αν είναι στο καπιταλιστικό κράτος: Σπάζουν δομές που ήταν ριζωμένες αιώνες τώρα, όπως η έδρα και η απόλυτη εξάρτηση του εκπαιδευτικού έργου από την κρατική εξουσία. Κι έτσι δημιουργούν προϋποθέσεις για εκδημοκρατισμό στο πανεπιστήμιο.

2. Πώς νομίζετε ότι πρέπει να είναι η σύνθεση του διδακτικού προσωπικού;

Οι δυνατότητες εκδημοκρατισμού του πανεπιστημίου που δημιουργεί το σχέδιο του Νόμου-Πλαισίου είναι μεγάλες. Θα μπορούσαν να είναι ακόμη μεγαλύτερες αν η Ομάδα Εργασίας και κυρίως η Επιτροπή Πρυτάνεων δε δίσταζε να προχωρήσει λίγο παραπέρα τις θεσμικές αλλαγές. Συγκεκριμένα:

Ο φορέας πανεπιστημιακών δασκάλων που συγκροτείται με το σχέδιο δεν είναι απόλυτα ενιαίος. Βέβαια καταργείται η σημερινή απαράδεκτη διάκριση του διδακτικού προσωπικού σε «ανώτερο» και «κατώτερο», αλλά διατηρείται έστω και με άλλη μορφή από τη σημερινή ο θεσμός του βοηθού (άρθρ. 27-28). Θα έπρεπε ο θεσμός αυτός να καταργηθεί εντελώς και να αντικατασταθεί με το θεσμό του μεταπτυχιακού υποτρόφου φοιτητή, που κύριο έργο του θα είναι η έρευνα για διδακτορικό δίπλωμα και ο οποίος θα προσφέρει επικουρική εργασία (διδασκτική-ερευνητική) ορισμένων ωρών τη βδομάδα στον τομέα.

Εξάλλου το σχέδιο Νόμου-Πλαισίου δε θεσπίζει απόλυτη ισοτιμία των πανεπιστημιακών δασκάλων στη λήψη αποφάσεων σε όλα τα ζητήματα. Δίνεται μεγαλύτερη εξουσία στους τακτικούς καθηγητές στη λήψη αποφάσεων πάνω στα βασικά ζητήματα της κατανομής του διδακτικού και ερευνητικού έργου, της εκλογής διδακτικού προσωπικού και της απονομής διδακτορικού διπλώματος (άρθρο 47).

Τέλος, το σχέδιο Νόμου-Πλαισίου είναι φειδωλό στο ποσοστό συμμετοχής των φοιτητών στα συλλογικά όργανα. Η Ομάδα Εργασίας είχε ορίσει ποσοστό συμμετοχής 25% και η Επιτροπή Πρυτάνεων το μείωσε στο 20%. Το διδακτικό προσωπικό συμμετέχει με ποσοστό 66% και αφήνεται ένα ποσοστό 14% που το μοιράζονται οι βοηθοί (5%), το διοικητικό προσωπικό και το ειδικό τεχνικό προσωπικό (4%) (άρθρο 41).

Παρά τους περιορισμούς αυτούς η κατάργηση της έδρας είναι ριζική, θα έλεγα επαναστατική αλλαγή και δημιουργεί μεγάλες δυνατότητες εκδημοκρατισμού στο πανεπιστήμιο.

3. Ποιο θα πρέπει να είναι το σύστημα των εξετάσεων;

Πάνω σ' αυτό το ζήτημα θα ήθελα να πω τα εξής: Το σημερινό σύστημα των γραπτών εξετάσεων είναι και αναχρονιστικό και αντιπαιδαγωγικό. Εθίζει στην αποστήθιση γνώσεων για τις εξετάσεις, εξαρτά την επιτυχία από τυχαία γεγονότα, δημιουργεί συνθήκες αντιγραφής, συνεπάγεται μεγάλη απώλεια χρόνου από το διδακτικό και ερευνητικό έργο, κ.ά. Γι' αυτό θα έπρεπε να καταργηθεί και να αντικατασταθεί με τη συνεχή αξιολόγηση της δημιουργικής συμμετοχής στη διαδικασία μάθησης και έρευνας. Ένα τέτοιο σύστημα απαιτεί μικρές ομάδες δουλειάς (5-20 ανάλογα με τον επιστημονικό κλάδο) και επομένως πολλούς μικρούς χώρους και ανάλογη σχέση φοιτητών-πανεπιστημιακών δασκάλων. Με τις τεράστιες ελλείψεις χώρων και πανεπιστημιακών δασκάλων που έχουμε σήμερα, το σύστημα της συνεχούς αξιολόγησης δεν μπορεί να εφαρμοστεί παρόλο που έχει προβλεφθεί ως εναλλακτικό σύστημα στο Νόμο-Πλαίσιο. Παραμένει έτσι αναγκαστικά το αντιπαιδαγωγικό σύστημα περιοδικών εξετάσεων, που θα δημιουργεί συνεχείς συγκρούσεις μεταξύ κράτους και φοιτητών. Η γνώση μου είναι ότι θα μπορούσαν να μείνουν οι τρεις περίοδοι, αρκεί οι εξετάσεις να γίνονται πριν και μετά το διδακτικό έτος ώστε να μην περιορίζουν το χρόνο για διδασκαλία και έρευνα.

4. Τι νομίζετε για την ένταξη του ΕΔΠ στο σχήμα του Ενιαίου Φορέα;

Πρώτα απ' όλα ζήτημα ένταξης στον Ενιαίο Φορέα δεν υπάρχει μόνο για το ΕΔΠ. (βοηθοί-επιμελητές). Υπάρχει για όλο το διδακτικό προσωπικό που υπηρετεί σήμερα στα ΑΕΙ και δεν έχει περάσει από ανοιχτές διαδικασίες εκλογής με βάση τα προσόντα που πρέπει να έχει ένας πανεπιστημιακός δάσκαλος (εξοικείωση με την επιστημονική έρευνα και διδασκαλία). Από τέτοιες διαδικασίες δεν έχουν περάσει οι βοηθοί, οι επιμελητές, οι επιστημονικοί συνεργάτες, οι εντεταλμένοι υφηγητές, οι τιτουλάριοι καθηγητές και ορισμένες άλλες κατηγορίες διδασκόντων. Η δική μου άποψη είναι ότι η ένταξη όλων αυτών πρέπει να γίνει με δημόσια προκήρυξη και ανοιχτή εκλογή. Την πρόταση αυτή είχα υποστηρίξει δημόσια για πρώτη φορά το 1977 μαζί με τον καθηγητή Μ. Παπαθωμόπουλο και τον τότε επιμελητή Δ. Ρόκο (*Το Βήμα*, 8-5-77). Η ανοιχτή διαδικασία εκλογής επιβάλλεται και από στοιχειώδες αίσθημα δικαιοσύνης, γιατί δίνει ίσες ευκαιρίες σε όλους μέσα και έξω από τα πανεπιστήμια να συμ-

μετάσχουν ως υποψήφιοι στην εκλογή και αν είναι ικανοί, να γίνουν πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, και ακόμη, γιατί εξασφαλίζει συνεχή εισροή στα ΑΕΙ υψηλού επιπέδου επιστημόνων με ερευνητική ικανότητα και πείρα που θα ανεβάσουν την ποιοτική στάθμη σπουδών. Βέβαια, όσοι δεν κατορθώσουν να ενταχθούν στον Ενιαίο Φορέα θα διατηρούν την παλιά τους θέση, η οποία θα καταργηθεί όταν αποχωρήσουν!

Η πρότασή μου αυτή δεν έγινε δεκτή στην Ομάδα Εργασίας. Αποφασίστηκε η ένταξη με αυτοτελή κρίση. Αυτό ήταν μια παραχώρηση στο ΕΔΠ. Αλλά ενώ φάνηκε ότι τη δέχεται, στο τέλος σκλήρυνε τη στάση και απαίτησε αυτοδίκαιη ένταξη όλων ανεξαιρέτως με μια διάταξη νόμου, χωρίς καμιά κρίση ή εκλογή. Αυτή βέβαια η απαίτηση προβλήθηκε από το ΕΔΠ γιατί πολλά από τα μέλη του, για τον ένα ή τον άλλο λόγο δεν έχουν τη βασική εγγύηση επάρκειας του πανεπιστημιακού δασκάλου που είναι η εξοικείωση με την έρευνα, η ικανότητα δημιουργίας νέας γνώσης, παρόλο ότι μπορούν να επιτελούν αποτελεσματικά την εντελώς μηχανική εργασία της μετάδοσης έτοιμης γνώσης. Έτσι η αυτοτελής κρίση, πολύ δε περισσότερο η δημόσια εκλογή θα απέκλειε πολλά μέλη του ΕΔΠ από τον Ενιαίο Φορέα.

5. Ποια πρέπει να είναι η εγγύηση επιστημονικής επάρκειας του διδακτικού προσωπικού και πώς πρέπει να γίνεται η διακρίβωση;

Το πανεπιστήμιο είναι ο χώρος στον οποίο παράγεται και μεταδίδεται η γνώση. Η παραγωγή της γνώσης γίνεται με την έρευνα, η μετάδοση με τη διδασκαλία. Από αυτά βγαίνει και το έργο του πανεπιστημιακού δασκάλου. Αυτό είναι η επιστημονική έρευνα, θεωρητική και εφηρμοσμένη, που η μέθοδος και τα πορίσματά της αποτελούν το υλικό της διδασκαλίας του. Από αυτά βγαίνουν και τα προσόντα που πρέπει να έχει κανείς για να γίνει πανεπιστημιακός δάσκαλος. Πρώτο και κύριο προσόν είναι η εξοικείωση με την έρευνα, η ικανότητα δημιουργίας νέας γνώσης. Το προσόν αυτό διαχωρίζει τον πανεπιστημιακό δάσκαλο από το δάσκαλο του Δημοτικού ή του Γυμνασίου. Δεύτερο, είναι η διδακτική ικανότητα και πείρα. Αυτά τα δυο, και προπάντων το πρώτο, είναι η εγγύηση επιστημονικής επάρκειας όλων των πανεπιστημιακών δασκάλων. Τον τελευταίο καιρό γίνονται απεγνωσμένες προσπάθειες από στελέχη του ΕΔΠ να πείσουν ότι για να γίνει κανείς πανεπιστημιακός δάσκαλος αρκεί να ξέρει να διδάσκει. Αλλά ο πανεπιστημιακός δάσκαλος δεν είναι μεταπράτης έτοιμης γνώσης.

Είναι παραγωγός νέας γνώσης. Ο υποβιβασμός του πανεπιστημιακού έργου σε απλή μετάδοση γνώσης μετατρέπει, όπως λέει η Μαρία Ηλιού (*Το Βήμα*, 23-8-80), τα πανεπιστήμια σε εκπαιδευτήρια που παρέχουν γενικές εγκυκλοπαιδικές γνώσεις, κάποια «μόρφωση» σαν τα παλιά «κείνα παρθεναγωγεία».

Η διακρίβωση της επιστημονικής επάρκειας δεν μπορεί να στηρίζεται μόνο σε κάποια τυπικά προσόντα, όπως το διδακτορικό δίπλωμα. Η δημοσίευση ερευνητικών εργασιών και μελετών σε περιοδικά διεθνούς κύρους εκθέτει το επιστημονικό έργο στη δοκιμασία της κριτικής με βάση τα διεθνή επιστημονικά μέτρα, εγγυάται την υψηλή στάθμη του έργου και είναι ασφαλές και αντικειμενικό κριτήριο της επιστημονικής επάρκειας του συγγραφέα!

6. Η ΕΦΕΕ και το ΕΔΠ έχουν αντιταχθεί στο σχέδιο Νόμου-Πλαισίου της Επιτροπής Πρυτάνεων χωρίς όμως να συμφωνούν και με το σχέδιο της Ομάδας Εργασίας. Με ποιες από τις αντιρρήσεις τους συμφωνείτε και με ποιες όχι;

Το ΕΔΠ και η ΕΦΕΕ, αφού συμμετείχαν στις συνεδριάσεις της Επιτροπής Πρυτάνεων πάνω από έξι μήνες, στην τελευταία συνεδρίαση αποφάσισαν ξαφνικά να αποχωρήσουν. Γιατί;

Το ΕΔΠ δεν πέρασε στο Νόμο-Πλαίσιο το αίτημά του για αυτοδίκαιη ένταξη, δηλαδή ένταξη στον Ενιαίο Φορέα πανεπιστημιακών δασκάλων όλων ανεξαιρέτως των βοηθών και επιμελητών με διάταξη του Νόμου χωρίς δημόσια εκλογή ή κρίση. Με το αίτημα αυτό του ΕΔΠ διαφωνώ ριζικά. Αν έμπαινε στο Νόμο-Πλαίσιο, θα είχε οδυνηρές συνέπειες. Η αυτοδίκαιη ένταξη αποτελεί σκανδαλώδη προνομιακή μεταχείριση μιας κατηγορίας επιστημόνων που θυμίζει τα συντεχνιακά και άλλα προνόμια που χορηγούσαν οι ηγεμόνες κατά το Μεσαίωνα, ανοίγει τις πόρτες για αθρόα εισβολή στον Ενιαίο Φορέα αδιακρίτως ικανών και ανικάνων προσώπων και κλείνει για καλά τις πόρτες, για πολλές δεκαετίες, σε αξιόλογους επιστήμονες που βρίσκονται έξω από τα πανεπιστήμια και που ο θεσμός της έδρας τους έφραζε μέχρι τώρα το δρόμο να γίνουν καθηγητές. Έτσι το μονοπώλιο της γνώσης που είχαμε μέχρι τώρα με το θεσμό της έδρας θα συνεχίζεται από εδώ και τώρα με το *de facto* κλειστό επάγγελμα που πάνε να εγκαθιδρύσουν οι εκπρόσωποι του ΕΔΠ με την πρότασή τους για «αυτοδίκαιη ένταξη».

Η όψιμη αποχώρηση της ΕΦΕΕ από την Επιτροπή Πρυτάνεων με απόφαση των δυο μεγάλων παρατάξεων (των νεολαιών του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ) είναι αναιτιολόγητη και αποτελεί σοβαρό πολιτικό λάθος. Το σχέδιο Νόμου-Πλαισίου σπάει φεουδαρχικές δομές που ήταν ριζωμένες αιώνες τώρα στο πανεπιστήμιο και δημιουργεί μεγάλες δυνατότητες για εκδημοκρατισμό. Είναι τουλάχιστον παράδοξο να ματαιώνεται μια τέτοια εξέλιξη με πρόφαση το εξεταστικό, που άλλωστε δεν έμειναν στην Επιτροπή Πρυτάνεων οι εκπρόσωποι των φοιτητών για να το συζητήσουν. Και αν μεν οι παρατάξεις αυτές και τα κόμματα που τις καθοδηγούν είχαν μαξιμαλιστικούς στόχους για το πανεπιστήμιο (αυτοδιαχειριζόμενο πανεπιστήμιο σε αυτοδιαχειριζόμενη κοινωνία), θα έπρεπε από την αρχή να καταγγείλουν κάθε εκσυγχρονιστικό νόμο-πλαίσιο του καπιταλιστικού κράτους και να αρνηθούν κάθε συμμετοχή στη σύνταξή του (αυτό έκανε λ.χ. η Β' Πανελλαδική, που η στάση της απέναντι στο Νόμο-Πλαίσιο είναι συνεπής στους μαξιμαλιστικούς της στόχους). Αλλά τέτοιους μαξιμαλιστικούς στόχους δε φαίνεται να θέτουν οι νεολαίες του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ. Η μόνη εξήγηση που θα μπορούσε να δοθεί για την όψιμη αρνητική στάση του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ στο Νόμο-Πλαίσιο είναι ότι η ψήφισή του τώρα δεν εξυπηρετεί τα κομματικά τους συμφέροντα (προεκλογική δουλειά, ψήφιση του ίδιου ή κάπως διαφορετικού νόμου από κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ). Αλλά αν το ΠΑΣΟΚ πάρει την κυβέρνηση, οι προσδοκίες μας δε θα περιοριστούν σ' ένα Νόμο-Πλαίσιο που καταργεί την έδρα και συστήνει τομείς. Τέτοιες αλλαγές μπορούν να τις κάνουν και κυβερνήσεις της Δεξιάς. Θα περιμένουμε ένα αυτοδιαχειριζόμενο πανεπιστήμιο με ισότιμη συμμετοχή όλων σε όλα τα θέματα. Εξάλλου η αυτοδιαχείριση είναι από τις βασικές αρχές της Διακήρυξης της 3ης του Σεπτέμβρη!